

Sprawozdanie
z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej
w ramach
Zjazdu Stowarzyszenia
Teologów Moralistów.
Implikacje teologicznomoralne adhortacji
„Amoris laetitia”
(Nysa, 11–13 czerwca 2017)

W dniach 11–13 czerwca 2017 roku odbył się doroczny Zjazd Stowarzyszenia Teologów Moralistów. W tym roku teologowie moraliści spotkali się w Nysie, a miejscem obrad był Diecezjalny Dom Formacyjny. Temat tegorocznego zjazdu poświęcony został Adhortacji Apostolskiej papieża Franciszka i brzmiał: *Implikacje teologicznomoralne adhortacji „Amoris laetitia”*

Pierwszym dniem obrad był poniedziałek, 12 czerwca. Wszyscy uczestnicy zjazdu zgromadzili się na mszy świętej w kościele Apostołów Piotra i Pawła, której przewodniczył bp dr Damian Bryl, teolog moralista i biskup pomocniczy archidiecezji poznańskiej. Obrady rozpoczęły się o godzinie 9:00. Na wstępie ks. prof. Marian Machinek (UWM w Olsztynie), przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Moralistów, przywitał wszystkich uczestników i wprowadził w tematykę obrad.

W godzinach przedpołudniowych zaplanowano dwie sesje. Pierwszej z nich przewodniczył ks. prof. Marian Machinek, a głos zabrali znakomici prelegenci: ks. prof. Eberhard Schockenhoff z Freiburga oraz ks. prof. Livio Melina z Rzymu. W swoich wystąpieniach prelegenci udzielali odpowiedzi na pytanie: „*Amoris laetitia* – kontynuacja czy nieciągłość w nauczaniu Urzędu Nauczycielskiego Kościoła?”. Analizując adhortację papieża Franciszka, ks. prof. Schockenhoff stwierdził, iż rozwój nauczania Kościoła polega na pójściu „o krok dalej” w oparciu o obowiązujące już zasady. Uważa, iż normy dotyczące małżeństwa w Kościele katolickim nie są uniwersalne dla wszystkich wiernych, tym samym nie można z nich wyprowadzić jednolitych, „uniwersalnych” konsekwencji. Trzeba natomiast, jak referował ks. prof. Eberhard Schockenhoff, wyjść naprzeciw osobom, które zna-

lazły się w niezwykle trudnych, skomplikowanych sytuacjach życiowych. Natomiast zdaniem ks. prof. Melina, papież Franciszek ma na myśli rozwój teologii moralnej dający możliwość skorzystania z pedagogicznego wymiaru drogi naśladowania Chrystusa, który charakteryzuje się w sposób wyraźny prymatem łaski. Wprawdzie ks. prof. Livio Melina, analizując adhortację papieża Franciszka, dostrzega pewne sprzeczne elementy w stosunku do *Veritatis splendor*, to jednak uważa, iż jedyną, słuszną drogą interpretacji *Amoris laetitia* jest wspomniana encyklika papieża Jana Pawła II. Oba wystąpienia niezwykle zainteresowały uczestników konferencji, czego wyrazem była zagorzała dyskusja, podczas której profesorowie nie tylko odpowiadali na szereg stawianych pytań, ale również proszeni byli o doprecyzowanie swoich wypowiedzi.

Sesję drugą poprowadził ks. dr hab. Andrzej Muszala, prof. UPJPII. W ramach sesji jako pierwszy swój referat, na temat: „Nierozzerwalność małżeństwa w kontekście wiary w *Amoris laetitia*”, wygłosił ks. prof. Ireneusz Mroczkowski z UKSW w Warszawie. Zauważył on na wstępie, że przy lekturze adhortacji nie jest łatwo rozróżnić: po pierwsze, czy dokument ten jest jedynie krytyką obiektywistycznej i statycznej metafizyki, czy też przejściem do teologii praktycznej bez odniesień ontologicznych; po drugie, czy mamy jedynie konflikt interpretacji, czy też zmianę paradygmatu; po trzecie, czy chodzi o brak precyzyjnych sformułowań, czy też pojawia się tu tzw. nowa teologia moralna. W tym kontekście pokreślił, że na pewno potrzebna jest obrona Bożego zamysłu wobec małżeństwa, którego istotnym elementem jest nierozzerwalność w wymiarze ontologicznym i moralnym. Prelegent zwrócił uwagę na fakt, że adhortacja podkreśla rolę i znaczenie sumienia człowieka, które powinno stać na straży nierozzerwalności małżeństwa. Zaznaczył jednak, że zawsze trzeba wystrzegać się zarówno banalizacji miłosierdzia Bożego, jak i sumienia kreatywnego, które samo definiuje, co jest dobre, a co złe. Następnie głos zabrał o. prof. Andrzej Derdziuk z KUL w Lublinie, który wystąpił z referatem „Problematyka grzechu w *Amoris laetitia*”. O. Derdziuk podkreślił, że widać wyraźnie, iż Papież nie chciał konkretnej rzeczywistości nazywać grzechem, przy czym szeroko wskazuje na psychologiczne i społeczne uwarunkowania ludzkich zachowań, widząc w nich nieraz okoliczności łagodzące. Równocześnie jednak pisze o obiektywnym złu promocji ideologii gender, o złu aborcji oraz o złu niepomagania skrzywdzonym.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się sesja trzecia, której przewodniczył ks. dr hab. Stanisław Skobel, prof. UKSW. Sesję rozpoczęło przedłożenie ks. prof. Pawła Bortkiewicza z UAM w Poznaniu na temat „Kreatywne sumienie w *Amoris laetitia*” W swoim wystąpieniu przedstawił on argumenty kardynała Waltera Kaspera, który opowiada się za dopuszczeniem osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach do przyjmowania Komunii świętej. Prelegent

wspomniał również o wymiarze osadzenia człowieka ochrzczonego w sytuacji zsekularyzowanego świata, w którym małżeństwo pozbawia się wymiaru transcendencji i traktuje się w kategorii ideału, a nie sakramentu. Kolejnym prelegentem był ks. dr hab. Krzysztof Gryz z UPJPII w Krakowie, który swój referat zatytułował: „Prawo stopniowości w *Amoris laetitia*”. W swoim wystąpieniu nawiązał do „prawa stopniowości” jako nowej idei, o której mowa w adhortacji papieża Franciszka. Prelegent podkreślił, iż prawo to jest darem od Boga, który wskazuje drogę ku Prawdzie, ku zbawieniu.

Warto wspomnieć, iż elementem stałym każdej sesji była dyskusja, podczas której uczestnicy zjazdu mieli okazję skomentować bądź doprecyzować wypowiedzi prelegentów. O godzinie 16:30 rozpoczęło się walne zebranie Stowarzyszenia Teologów Moralistów, podczas którego poruszano między innymi kwestie tematyki oraz miejsca przyszłorocznego Zjazdu Teologów Moralistów. Wspólnotwórczym akcentem, kończącym poniedziałkowe obrady, był wieczór braterski.

Drugi dzień konferencji rozpoczęła msza święta, której przewodniczył prof. Andrzej Czaja, biskup diecezji opolskiej. Tego dnia zaplanowano półtoragodzinne sesje w czterech równoległych grupach panelowych. W każdej z grup głos zabrano po trzech prelegentów, a nad przebiegiem dyskusji czuwali moderatorzy: ks. dr hab. Andrzej Pryba (UAM), ks. dr hab. Antoni Bartoszek, prof. UŚ, ks. prof. Jerzy Gocko (KUL) oraz ks. dr Zdzisław Klafka (WSKSiM w Toruniu).

O godzinie 11:00 miało miejsce sprawozdanie z dyskusji, na którym moderatorzy poszczególnych paneli przedstawiali poruszane w ramach swoich grup zagadnienia. Należy wspomnieć, iż nad przebiegiem tej części konferencji czuwał ks. prof. Piotr Morciniec (UO w Opolu). Pierwszy głos zabrał ks. dr hab. Andrzej Pryba, który podsumowując wystąpienia ks. dr hab. Zbigniewa Wanata (UMK w Toruniu), mówił o konieczności towarzyszenia małżonkom zarówno na drodze przygotowania do sakramentu małżeństwa, jak i w sytuacji pojawiających się problemów. Moderator podkreślił, że na szczególne rozeznanie zasługują osoby rozwiedzione, które nie wstąpiły w kolejne związki, gdyż doceniają one wagę małżeństwa sakramentalnego. Następnie ks. Pryba omówił pokrótce ewolucję poglądów Josepha Ratzingera na temat udzielania Komunii świętej osobom rozwiedzionym żyjącym w nowych związkach, nawiązując tym samym do prelekcji o. prof. Jarosława Kupczaka (UPJPII w Krakowie). Na zakończenie moderator odniósł się do trzeciego referatu, który wygłosił ks. dr hab. prof. UAM Maciej Olczyk (UAM w Poznaniu) na temat edukacji seksualnej jako wychowania do miłości.

Moderatorem grupy drugiej był ks. Dziekan dr hab. Antoni Bartoszek, prof. UŚ, który swoje podsumowanie rozpoczął od streszczenia prelekcji ks. prof. Andrzeja Muszali (UPJPII w Krakowie). Referent omówił sposoby rozwiązywania „spraw

nieregularnych” w Kościele starożytnym, wspominał o karach ekskomuniki za świadome zerwanie związku małżeńskiego oraz przedstawił aspekty pedagogiczne okresu pokuty. Następnie moderator nawiązał do drugiego referatu, który wygłosił diakon dr Jacek Jan Pawłowicz (Czerkasy, Ukraina). Prelegent zasadniczo skoncentrował się na praktyce Kościołów Wschodnich, omówił genezę prawosławnych „rozwodów” oraz podkreślił, iż działań tych nie można utożsamiać z faktem stwierdzania nieważności małżeństwa w Kościele katolickim. Jako ostatni głos w tym panelu zabrał ks. dr Bogusław Mielec (UPJPII w Krakowie). Ks. Profesor Bartoszek, podsumowując to wystąpienie, przedstawił zależności pomiędzy rozdziałem ósmym „Adhortacji *Amoris laetitia*” a antropologią niemieckiego teologa i duchownego katolickiego, Karla Rahnera.

Trzecią grupę moderował ks. prof. Jerzy Gocko (KUL w Lublinie). Swoje podsumowanie rozpoczął od prelekcji ks. prof. Mirosława Mroza (UMK w Toruniu). Ks. Mróz dowodził, iż dwa teksty ósmego rozdziału „Adhortacji *Amoris laetitia*” nawiązują bezpośrednio do nauki św. Tomasza z Akwinu. Sięganie do nauki św. Tomasza niezwykle cieszy, aczkolwiek w opinii autora prelekcji sposób zastosowania jej w konkretnych fragmentach wymaga uszczegółowienia. Następnie moderator odniósł się do referatu dr Aleksandry Kłos-Skrzypczak (UŚ w Katowicach), który oscylował wokół działalności Konferencji Amerykańskich Biskupów Katolickich. Zdaniem prelegentki, publikacja adhortacji stała się inspiracją dla Kościoła katolickiego w USA do promocji małżeństwa i rodziny w amerykańskim społeczeństwie. Na zakończenie ks. prof. Gocko nawiązał do kryzysu tożsamości rodziny, o którym mówił ostatni z prelegentów, ks. prof. Tadeusz Reroń (PWT we Wrocławiu). Dobro rodziny jest najważniejsze, dlatego Referent podczas swojego wystąpienia scharakteryzował nie tylko kluczowe zagrożenia dla instytucji rodziny, ale również drogi działania na rzecz przezwyciężenia tych zagrożeń.

Sprawozdanie z dyskusji zamykał ks. Rektor dr Zdzisław Klafka (WSKSiM w Toruniu), który najpierw nawiązał do referatu wygłoszonego przez ks. dr hab. Andrzeja Szafulskiego (PWT we Wrocławiu). Ks. Szafulski rozważał prawne i moralne aspekty normy i zasady stopniowości adhortacji papieża Franciszka. Drugi z prelegentów, o. dr Robert Plich (UPJPII w Krakowie), dokonał rekonstrukcji okoliczności łagodzących, wymienionych w ósmym rozdziale „Adhortacji *Amoris laetitia*”, które zmniejszają winę podmiotu. Jako ostatni referent w grupie czwartej głos zabierał ks. mgr Paweł Dubowik, krajowy duszpasterz Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar. Ks. Dubowik wypowiadał się w imieniu tych osób, których adhortacja dotyczy bezpośrednio: członków wspólnoty trudnych małżeństw oraz osób, które zostały skrzywdzone przez współmałżonka bądź same ponoszą odpowiedzialność za wyrządzone krzywdy. Broszura informacyjna

o działalności Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar trafiła do wszystkich zainteresowanych tematyką uczestników konferencji. Warto podkreślić, iż każdy z moderatorów, przedstawiając sprawozdanie z wygłoszonych referatów, wspominał o żywej dyskusji, która toczyła się w poszczególnych grupach.

Na zakończenie obrad głos zabrał przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Moralistów, ks. prof. Marian Machinek, który podsumował i zakończył Konferencję, pożegnał uczestników i zaprosił na spotkanie w przyszłym roku.

Aleksandra Kłos-Skrzypczak
Wydział Teologiczny, UŚ w Katowicach